

SZERKESZTŐ

SZOKOLY VIKTOR.
(Dohányutca I. szám.)

Megjelenik minden csütörtökön, sokféle képpel ellátva.
Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1.50 kr.
Előfizetheti minden postahiva alnál és könyvárusnál.
Hirdetések díja: 1 hasábos petit sor 7 uj kr.

KIADÓ-TULAJDONOS
az „ATHENAEUM,”
(Barátoktere 7. szám.)

Hirdetés.

**Köszvény.
vászon**

Köszvény, csusz, tagszagatás, keresztcsontfájás, orbáncz, a kéz és láb mindennemű gőresei, s különösen a vér érdag, fejfőrcs, feldagadt idegek, bénulások, oldal-szurások ellen biztos eredménynyel alkalmazható, első **gyorsan és biztosan** gyógyító szer.

➤ Egy csomag ára 1 ft 5 kr, kettős erejű 2 ft 10 kr.

Dr. Buron párisi általános seb-tapasza
mindenféle sebek, gonyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára a használati módszerrel együtt 70 kr, kisebb köcsög 35 kr. Postán külvise 10 kral több.

Valódián **Pesten** egyedül kapható csak **TÖRÖK JÓZSEF** ur gyógyszerárában, király-utca 7. sz., Sárkány és Molnár uraknál a váci-utczában. — **Debreczenben**: Rothscheek ur gyógyszerárában. — **Szombathelyen**: Pillich Ferencz ur gyógyszerárában. — **Mohácson**: Közl A. ur sorszámsz. desében. **Kolozsvártt**: Wolff gyógyszerész. **Kassán**: Eechweig és fia. — **Miskolczon**: Spuller A. — **Pécsentt**: Zsolnay. — **Szegeden**: Fischer és Schopper uraknál. 323

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.
Senmi őszhaj többé!

MELANOGÉNE
Dioquemare-i Rouen-ből. Gyár: Koneben, rue Saint-Nicolas 39.
A haj és szakálnak pil-lananyi Gyors. — bármely árnyszajú, a bőre névre minden kárthony h a t a s nékülti festésére.
Ezen festőszert legjobb valamennyi eddig használtak közt. Főraktár: Pesten Török J. Gyógy-szerész urnál. király-utca 7. sz. — Ára 3 ft 50 kr, postán 80 kral több.

Megjelen az „Athenaeum” könyvkiadó-hivatalában (Posten, barátok-tere 7. sz. a.):

Egy rendőr-kém titkai.

Két rész egy kötetben, 214 lap. Ára 1 ft 20 kr. — Ez irat közzétovője Griscelli rendőrfőnök, ki sokáig szolgált III. Napoleon alatt s igen érdekes titkokat beszélt el mind az ő, mind Eugenia császárné életéből, valamint a francia császárság főurai és hölgyei multjából is. Egész kis chronicle scandaleuse.

A „HETI POSTA” előfizetési föltételei:

Egész évre, (januártól dec.) 4 ft. Félévre (jan.—jun.) 2 ft. Évnegyedre (jan.—márc.) 1 ft

Szokoly Viktor,
felelős szerk.

Kiadó-tulajdonos az „Athenaeum-társulat.”
(Barátok-tere 7. szám.)

TARTALOM.

Cikkek: „A francia „engesztelhetienek“ hőse.“ — „A ratishonnei kínzó kamra.“ — „Hazafelé.“ (Eredeti levelezés.) (Folyt. köv.) *Xántus Jánostól.* — „Hős-e, vagy áruló?“ *Údvarnoki Kálmántól.* — „Észrevételek az „Ujsziget“-ről szóló cikke, *Eötvös Lajostól.* — „A josephstadti börtön-könyvtárról“ *Németh Lászlótól.* — „Börtön-kronika.“ (Folytatása.) *Hajdú Lajostól.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Ká-*

rolytól. — „Vegecs közlemények.“ — „Ujdonságok.“

Képek: „Rochefort Henrik, a francia engesztelhetienek hőse.“ — A ratishonnei kínzó-kamra.“ — „Khinai sámpánok. (Xántus leveléhez.) — „Khinai kereskedő.“ (Xántus leveléhez.) — „Macao kikötője Khinában.“ (Xántus cikkéhez.) — „A fogfájós.“ (Vautier életképe.)

Irodalom és zenészet.

— (Ráth Mór kiadásában megjelentek):

1. „*Tompa Mihály összegyűjtött költeményei*“-ből az első három kötet, oly alakban mint a Petőfi költeményei; az első kötethez van mellékelve a költő arcképe és Szász Károly által irt kimerítő életrajza; a kiadás az elhunyt barátai: Arany János, Gyulai Pál, Lévy József és Szász Károly eszközölték, Ráth Mór e nagy hazai költő műveit összesen 6 kötetben boesátja közre, melyek összes előfizetési ára csak 7 frt.

2. „*B. Eötvös József összes munkái*“-nak első füzeté: „A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása

az államra.“ Ez első füzet ára 1 frt. Az egész munka előfizetési ára 4 frt.

— (*Aigner Lajos kiadásában megjelentek*):

1. „*Az egyetemes zsinat püspökeinek figyelmébe ajánlott megfontolások a pápai esalatközhatlanság tárgyában.*“ Irta Döllinger, r. kath. theologiai tanár, Ára e rőpiratnak 20. kr.

2. „*A népiskolai törvény életbeléptetésének* némely fontos tárgyaitól.“ Irta Környei János, tanfelügyelő. Ára 20 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— *Kisujszállásra:* H. L. A kérdéses cikkek mind kezeink közé kerültek, s közlésük nem sokára be lesz fejezve.

— *Szarvasra:* Mindkét régi várnak azonoskori jobb és csinosabb rézmetszeteit birjuk s pedig több kiadásban, melyek közül csak az „augspurgi króniká“-t említjük. A mi a történelmi ismertetéseket illeti, ilyek is számos tollból forognak már közkezen, többek közt ama várak megyéinek és városainak monographiáiban is. További szíves közreműködését egyébiránt a régi viszony szerint óhajtanók.

— *Berhidára:* P. L.-nak. Mindkettő meg fog jenni. Azon vidék igen sok érdekes tárgyat nyújt, különösen Veszprém körül s olyakat, melyek még nem igen voltak ismertetve. Ezeket az olvasó közönség rajzban és leírásban mind szívesen fogadná.

— *N.-Szombatháza:* D. I.-nak. Figyelmeltetjük önt eddigi évfolyamaink áttekintésére, melyekben számtalan cikket fog találni a tengerről, állat- s növényéletéről, tüneményeiről, tengeri utazásokról s kereskedelmé-

ről s pedig — hazai utazóinktól is ideget. Sőt jelenleg is foly egy ilyenféle közlemény Xántus kitünő tollából.

— *Pozsonyba:* U. K.-nak. Kiadtuk már, hogy fény derüljön ez ügyre s névre. Különben Mészáros Lázár emlékiratai több helyen keményen vádolják az illetőt.

— *Kolozsvárt:* P. F.-nek. Ez az utolsó nem a „Heti Posta“-ba való, nagyon speciálisan művészeti tárgyánál fogva.

— *Pest:* L. J.-nak. A kéziratokat megkaptuk s köszönjük, egyszersmind magánlevelet intéztünk önhöz. — Temetőben. — Öcsémmel. — Egy könyvhöz. — A szabadsághoz. — A két szerelem. — A két hónapd találkozásá. — Népdalok. — A rab. — Egy széphez. — Oly jó volna. — Mit csinálnak ottb. s Ezékezet című versek lapunkban nem fognak megjelenni, minek részletes indoklását terünk nem engedfi.

— *Bécsbe:* B. Gy.-nek. Említett réggibb levelét nem kaptuk, a mostaniban pedig nem találjuk bécsi címeztét, s ez akadályoztat magánúrsaink küldőjében.

Ujdonságok.

— (*A pápák bünei, mérgezéseik, orgyilkosságai, vérjertőzetéseik és fajtalanságai*) című háromkötetes műre hirdet előfizetést e lapok szerkesztője, Szokoly Viktor, megjegyezvén, hogy jelen munkáját nőknek s gyöngébbkoru ifjaknak nem óhajtja olvasmányul nyújtani. Előfizetési felhívásából — mely ezen rendkívül érdekes, a mostani római zsinat alkalmából tanulságos könyvek tar-

talmát és irányát ismerteti. — a következőket közöljük:

„Midőn mi De la Chatre Mór-nak tíz vas-tag kötetre terjedő „A pápák története“ nyomán a „*Pápák bünei*“ című három kötetes munkánkat sajtó alá adjuk, mint magunk is katolikusok, nem az egyház és az Üdvözítő szent tanai, hanem azon vakmerő intézmények ellen óhajtunk hatni, melyek az emberi ész megrontására, a haladás meggátálására, az erények posványba süllyesztésére, Krisztus

HAZÁNK S A KÜLFÖLD.

Ismeretterjesztő, szépirodalmi és társaséleti illusztrált hetilap.

10. szám.

Pest, 1870. Március 10.

VI. évfolyam.

A francia „engesztelhetlenek“ hőse.

Mult évi május 23. és 24-dikén új választások történtek Franciaországban, mely alkalommal negyedfél millió szavazat esett a szabadelvűekre; oly nyomós szám, mely Napoleon császárt arra bírta, hogy az ország mind hangosabban kifejezett óhajtságának engedve, a „személyes uralom“ teréről legalább egy lépést távozzék. Különösen Párisban növekedett roppantul az ellenzék.

1852-ben ott csak

86,101 választó

szavazott a kormány ellen; öt év

mulva már 101

ezer 207, míg

1863-ban 149,406

szabadelvű ellenében

a kormányra

szavazók száma

csak 63,000 volt.

1869-ben az ellenzék

Páris kilenc

választókerületében

már 231,000

szavazat fölött

rendelkezett, melyekkel

csupa ellenzéki képviselők

jutottak diadalra, s

pedig máj. 24-én a

császárság „engesztelhetlen“

ostromlói: Gambetta,

Bancel, Simon-Gyula,

Picard

és Pelletán Emil, az életostollú író, s

aztán Julius

7-kén a pótválasztás alkalmával: a

mérsékeltabb Thiers,

Garnier Pages, Favre Gyula a

világhírű védőügyvéd és

parlamentári szónok, s

végre ismét az „engesztelhetlenek“

egyike: Ferry Gyula.

E hét képviselő közül aztán a

Marseilleben is megválasztott

Rochefort Henrik, a francia engesztelhetlenek hőse.

által többszörösen elítélt s Belgiumba menekült Rochefort Henrik, az engesztelhetlenek legkérlelhetlenebbike javára.

A francia engesztelhetlenek pártja mind több hivat nyer s még a hadseregbe is beszívárogtatá az elégtelenség szellemét. E párt a császársággal semmi áron nem akar kibékülni, mert a Bonaparte-dinasztiától nem remél szabadságot, nem

reméli hazája üdvét, s röpiratokban, hírlapokban, az utcákon, gyülekezetekben és magában a parlamentben is nyíltan kifejezet célzata: megbuktatni Napoleon császárságát s helyébe visszaállítani a köztársaságot.

E célzat már számos véres jelenetre, elfogatásra és elítéltetésre adott alkalmat, s az engesztelhetlenek pártjának mozgalmi izgatottságban tartják az egész világ nemzeteit, mert ha sikerülne tervük, az államok mostani

gépezete ismét nagyon könnyen ki találhat zökkenni tengelyéről. Nem lesz tehát éreketlen az olvasóra nézve, ha bemutatjuk ez alkalommal az „engesztelhetlenek“ vezérének arcképét, s néhány szóval eddigi pályáját is ösmertetjük.

Rochefort Henrik elszegényült ögrófi család fia, s jelenleg mintegy 36 éves. Mélyebb tulomá-

nyos képzettsége nincs s ellenei, a kormánypárti lapok, írják, hogy mint ifju, a rendőrség szolgálataiban állott volna, mely rágalomból csak annyi való, miszerint valami császári hivatal irodáiban fogadott el igen alárendelt alkalmazást, hogy mind maga megélhessen, mind előregedett atyját gyámolthassa. A mint azonban szorgalmának s tehetségének más tér nyílt, színműíró pályára tért, s apró vigjátékai tetszéssel adtak a párisi színpadokon. Azontul a „Figaro“-nak, ezen igen olvasott lapnak lett munkatársává, melybe igen heves cikkeket írt a császárság ellen, s maró gunyt szórt a császár személye ellen. A „Figaro“ szerkesztője, Villemesant azonban annyira még nem volt liberális, miként Napoleon kegyét tökéletesen eljártszani óhajtott volna, s ez okból az igen eles tollu Rochefortt eddigi viszonyát megszakította. Rochefort most maga indított meg egy „Lanterne“ („A lámpás“) című lapot, eddig soha nem tapasztalt merészséggel ostorozva a zsarnok uralkodó bitortlását, hitszegéseit, minden bűnét. Lap még azelőtt soha sem lett egyszerre oly népszerűvé s annyira olvasottá, mint a „Lanterne“, de második számát már elkobozták, íróját pedig hosszas börtönre s nagy pénzbírságra ítélték, mi elől Rochefort külföldre menekült. Ezzel a fiatal író a republikánus tömeg szemében a nemzet mártírjává s még népszerűbbé lett. Lapja nyomtatását külföldön is folytatta s Napoleon titkos rendőreinek minden ébersége dacára iszonyu mennyiségben tudta azt Franciaországba és a fővárosba becsempésztetni, ezzel folytonos izgultságtan tartván hivei hangulatát. Külföldön tartózkodása nemcsak tisztelői számát öregbítette, hanem kiváló barátokat is szerzett neki, melyek az öreg Hugo Viktor, s Franciaország legeszebb s legrettegettebb száműzöttjei, kik közül csak Louis Blanc nevént említjük. Ez időben népszerűtleníteni akarván őt otthon, a kormánypárti lapok azon hirt terjesztették el róla, hogy Brüsszelben jegyet váltott egy igen gazdag külföldi özvegygyel, mire

Rochefort azt válaszolta a liberális lapokban, hogy ő nem külföldi, hanem egy franciaországi özvegynek, a szabadságnak völegénye, ez pedig tudvalevőleg igen szegény és elhagyott.

Hogy a mult év nyarán barátja és elvtársa Gambetta miatta leköszönvén a párisi képviselőségről, ott a törvényhozó-testületbe választott, ezt már tudjuk. Így bánthatlan levén, diadal közt tért vissza hazájába. Ellenségei bizton remdéltek, barátai pedig féltek tőle, hogy mint szónok nem fog megfelelni eddigi hírének s lejátssza magát; a képviselőházban való föllépte, kivált a császár személye ellen való, szónoki tehetséggel előadott kifakadásai mindenkit megleptek, s a tuisó oldalon sokakat megdöbentettek. Népszerűsége még jobban növekedett, mit fölhasználni igyekezve, „Marseillaise“ (ez a címe a francia köztársasági hymmusznak is) című új lapjával folyton izgatott a császárság ellen s a köztársaság mellett, hasonló módon izgatva parlamenti nyilatkozataival s a népgyűléseken is. Ezeknek volt következménye azután, hogy a császári család egyik tagja: Bonaparte Péter herceg Rochefort-t párbajra hitta, s midőn egy másik szerkesztő segédei ezéit megelőzték volna, azok egyikét, a „Marseillaise“ munkatársát, a husz éves Noir Viktort a herceg revolverrel orozva legyilkolta. Rochefortnak a Napoleoni dynasztia ellen való gyűlölete most már többé nem ismert határt, az egész Bonaparte-családot banditának nyilvánítja s a népet fegyveres elégtétel szerzésére szólítja föl, mire Napoleon az államügyész által Rochefort perbe fogadhatóságát kérte ezt megnyervén, az engesztelhetlenek ezen vezérént egy népgyűlésen elfogatta s hat óra börtönbe vetette. E ténynt Párisban s Marseilleben a nép lázongása s az utéakon torlaszok emelése követte, mit a kormány ugyan csakhamar elfojtott, de nem fojthatta el Rochefort népszerűségének még óriásabb növekvését, s hogy benne — kiszabadulása után — még hevesebb s veszélyesb ellenségre ne találjon.

A ratisbonnei kiznó-kamra.

Nem szivesen adunk oly képeket s leírásokat, melyek megrázzák az idegeket s megborzasztják a szívet. Sokszor azonban kénytelenek vagyunk vele, midőn a mult leplét föl kell lebbenténünk, hogy tanulságot vonjunk belőle a jövőre.

Egy izben már közöltük volt a nürnbergi kiznó-kamra rajzát s leírását; most egy másik német-birodalmi város, Ratisbonne, hasonló borasztó intézményét kell bemutatnunk, melyet szem-

lélve, lehetlen hazánk középkori műveltségét, erkölceit Nyugat-Európa akkori erkölceivel össze nem hasonlitanunk s azon ránk, magyarokra nézve eléggé hízeltő eredményre nem jutnunk: hogy bár a hazai tudományosság és művészetek fejlődését folytonos és leggyakrabban egész Európa érdekében vívott harcaink már csirájukban elfojtották, miknek nyugat békés zárdái és a polgári rendet megalkotott városai buján fejlesztő meleg-

ágyai voltak, másrészt azonban erkölcsünk — ha itt-ott magukon viselik is azon kor nyersebb vonásait — mégis lovagiasabbak, emberiebbek voltak Európa legelőrehaladottabb népeicinél, mit például törvénykönyveinkben a boszorkányok nemlétééről szóló szavak, a szent inquisíciók hiánya s a kizsákolásnak (azon mértékben, mint az más országokban még a múlt században is divatozott) nemléte bizonyítanak.

S a nyugat, különösen német szomszédunk, mégis minden alkalommal barbároknak szeret minket nevezni! Fogadjuk hát e címet, a mi a tudományokat és művészeteket illeti; de ha emberibb érzelmekről, a szív műveltségéről van szó, dobjuk azt vissza azokra, kiknek vadállati multjából oly hagyományokat kell fölmutatnunk, milyen az alábbi.

Ratisbonne német-birodalmi város községházán, hol a jó németek büszkén szokták mutogatni hajdani birodalmi gyűléseik termét, van egy másik, szűk terem is, mely nem válik becsületükre.

Ez a hajdani kizsákoló-kamra; szűk, sötét, erős, bolthajtásos terem, melynek hatalmas falain át nem hathatott az emberfölötti kinokban vajudók kétségbeesett ordítása, s melyben mai napiglan őrzik a középkor mindazon eszközeit, melyekkel a becsületes emberből bünrészességi vallomást csikartak ki.

E teremnek katalogusa is van, mely mindent pontosan leír. Itt van a „spanyol szamar“, erős lábán álló, hangjegy-állványhoz hasonló alkotmány, melyre mintegy nyeregre ültették a vádlottat, s lábaira aztán mázsás köveket kötöttek, melyek súlya a szegény szenvedő testét csaknem ketté-

szakította. Amott van a „váz-ágy“, rövid, éles szögekkel kivert vashengerével; ezen ágyhoz kezei s lábainál fogva erős kötelekkel hozzákötözték a vádlottat, s az említett hengerrel lábujjaitól ágyé-
káig mángorolták testét. Itt van a „nyújtó állvány“, melynek felső részéhez a vádlott karjait, alsó deszkájához pedig lábait erősítették s aztán elkezdvén hajtani a csavart, a szerencsétlen testét lassan-lassan nyújtották, úgy hogy bőre feszült, szakadt, izma, ina repedt, csontja ropogott, mely kinok az üdvözítő szenvedéseicnél százszorta irtózatossá lehettek. Itt vannak a vádlott elevenen lenyuzására szolgáló kések, a harapófógók, melyekkel körmeit tépték ki; a csavarógép, melylyel az áldozat sarkait előre fordították; s végre mindazon eszközök, melyeket ki bírt találni azon kor szelleme, melyben a pápáság hatalma s a tömeg vakhite dacára nem Krisztus tana, hanem az ördög uralkodott.

A kép baloldalán levő karosszékben az orvos ült nyugodtan, hogy a kizsákolás abbahagyassa, ha látja, miként a fájdalom már-már megöli az áldozatot, kit aztán csak azért gyógyítottak, hogy újabb kizsákolás alá vessék. A szék mögött faracsozat van, s a mögött ülésezett a bíróság, hogy a kinok alatt őrzöngő szerencsétlenek vallomását azonnal jegyzőkönyvbe vezesse.

Közvetlenül ezen kizsákoló-kamra mellett van a hírneves Wallenstein társának, Schaffgotsch grófnak börtöne; ez egy öl széles s ugyanannyi hosszú; világosságot vagy levegőt semmiféle ablakon át nem nyer. E helyet még a kíváncsi látogató sem tekintheti meg kin nélkül, mert ajtaja csak harmadfél láb magas. —

„H a z a f e l é !“

(Folytatás.)

III.

Canton (Khiná), *l. c.* 8. 1859.

Hong-Kongból Cantonba mindennap lehet menni gőzösön s viszont. A távolság 104 angol mérföld, s az amerikai gőzösök ezen utat nem egészen 8 óra alatt teszik meg.

A mint az ember elindul s a számtalan hajó közt a kikötőtől kisuhan: tüstént kopár s visszataszító külsejű hegyek közé érkezik, s ily rideg, néptelen hegyhalmoz közt telik el az utazás jobb fele. Ezen hegyek, melyek közül néhány három és több ezer láb magas, többnyire szigetek, s a száraz föld közé csak akkor jutunk, a mint az út közepén a Csü-Kiang, vagyis Gyöngy-folyó torkolatába érkezőnk. Ezen egész vidék néptelenségé-

nek oka nem a föld terméketlenségében rejlik, mert hisz Khinában kősziklán is természetnek élelmet, ha mindjárt messziről kell is oda hordani a földet. A néptelenség oka a tengeri rablók, kik éppen ezen szigettengerben találnak legtöbb búvóhelyet még ma is, s hajót, házat egyaránt adóztatnak. Csak nemrég még gyakran megtörtént, hogy ezen Cantonba utazó 1000 tonnás gőzösök kirabolattak; jelenleg ily eset már nem szokott előfordulni, mert erős őrizet és fegyverzet van a hajón; de csak két hónap előtt egy hamburgi nagy bárka éppen itten rabolatott ki, s egész legénysége lemészároltatott; s csak e napokban (a mint éppen Macaóban voltam) „Crofton“ nevű angol 1500 tonnás hajó, Macao közelében megtámadott,

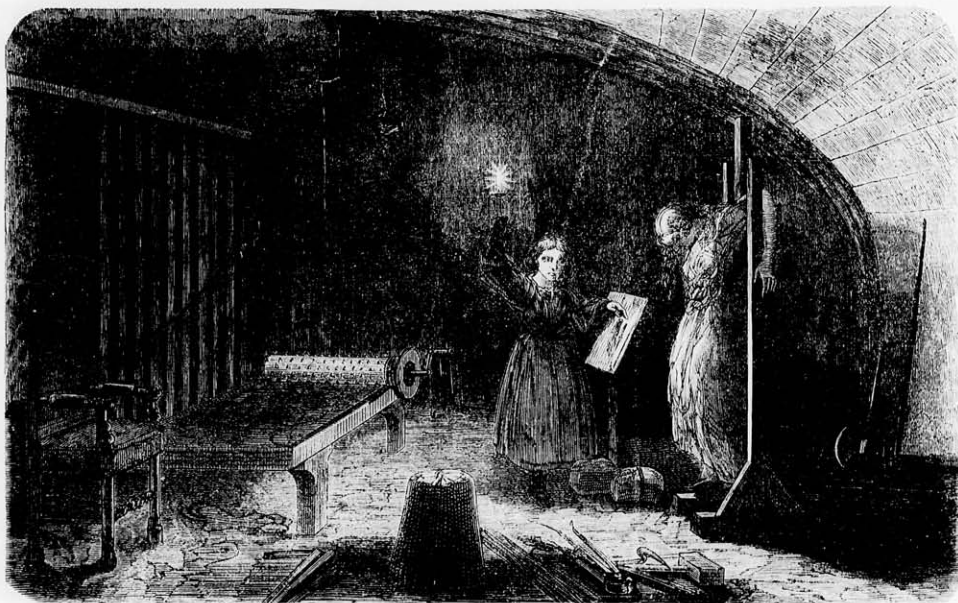
egész legénysége lefejeztetett a rablók által, a hajó kiraboltatott és felgyújtott. A kínai kormány minden lehetőt megtesz a rablók ildözésére, s évenként több ezer kivégeztetik Cantonban, Hong-Kongban és Macaoban; de a szegény ember igen sok Kínában, s éhség és nyomoruság még retentő és ijesztő példák mellett is rablásra viszi őket, különösen mikor annyi alkalom kínálkozik, s némi lehetőség is van a szerencsés sikerre.

A mint a folyó torkolatához közelítünk, a *Hung-Hoy* erősségek tűnnek elő, s utóbb az ugynevezett *Wang-Thong* és *Kam-Scham* erődök, melyek 1856-ban az angol hajóhad által mind halomra lövettek, s azóta a kínai kormány nem is kísérlette meg

az erődbe, az angolok menjenek vissza s támadjanak a víz felől.

A folyótorkolatnál képzelhetlen sokaságu halászbárkát láthatni mindig; a mint fölmentem, ez uttal legalább 6—7000 volt foglalkozásban; részint hálóval, részint pedig horoggal fogják a halat, s egy részét eladják a közeli piacokon tüstént, más részét pedig megszáritják.

A mint a Gyöngy-folyóba érkezünk, a vidék is tüstént megváltozik; itten már mindenféle terményeket és gyümölcsfákat szemlélhetni; a háttér hegyein erdők is láthatók s a folyó mindkét partja telides-tele falvakkal, a meddig csak a szem lát, s a folyón és parton nyüzsgő ember-élet látható

A ratishonnei kínzó-kunra. Szövege a 147. lapon.

azokat ismét felszerelni. Néhány ily erőd a folyóban lévő szigetekre épült, s a helyett, hogy a szigetet planirozták volna, a várfal hogyan fel, völgyön le vitetett, úgy hogy bizonyos pontokról az egész várba belátni, s jó puskával a tűzereket le lehet löni. A magasabb hegyek mellett pedig ezen erődök a víz mellé építvék, úgy hogy a vízre szolgálnak minden rések és ágyúk, de hátulról akárki bemehet. Azt mondják, a mint az angolok *Kam-Scham* erődöt megkerülték és hátulról támadták meg, a kínai mandarin fehér lobogót tűzött ki s parlamentáirje által megüzente az angoloknak, hogy hátulról csak kínai katonáknak szabad bemenni

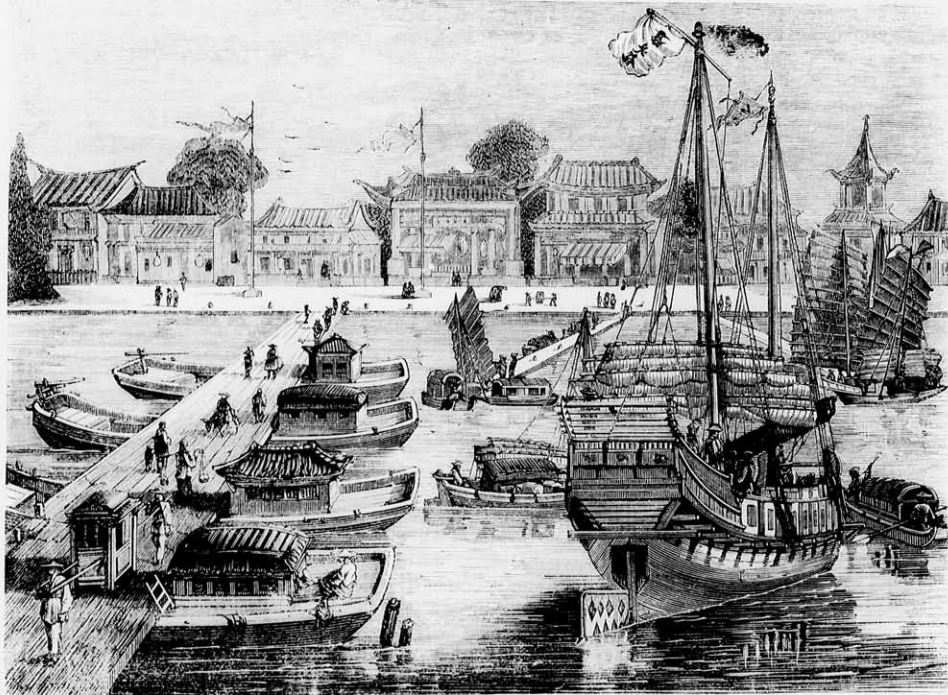
mindenütt. Egyik legkülönösebb iránypontja az utasnak e helyütt 4 magas torony, melyek a vidék legmagasabb hegyeire építvék, s melyek egyike az ugynevezett *Hai-Ngas-Ta pagoda* 14 emeletes, s ma is fel lehet menni tetejére, és a vidéket azon szédítő magasságból élvezni. Mai nap annyi bizonyos, hogy ezen tornyokban mindenütt oltárok vannak, s a papok úgy, mint a nép, tönjént és papírost égetnek az istenség tiszteletére. Sok utazó és író azt állította, hogy ezen tornyok már kezdetben pagodául építették, de azelőtt egy egészen más vallási szertartás végeztetett bennük. Jelenleg csaknem bizonyosan állíthatni, hogy ezen tor-

nyok soha sem voltak pagodák vagyis templomok, de egyedül a *Lieng-Schien*, vagyis a szerenese szelleme tiszteletére állítottak. A kínaiak ezen tornyok eredetéről, ha kérdeztetnek, vállvonítva azt felelik rendesen: „*Funkse' ue.*“ Ezen kifejezés sajtáságos kínai, és sajtáságos eszmét fejez ki. Ha például valaki egy helyre letelepedik s akarja, hogy jó vize, jó levegője s egyáltalán kellemes és szerenese élete legyen, valami feltűnőt állít fel (legyen az bármi), mely a *Lieng-Schien*nek megtessék s kegyeit reá kiárasztza. Ily tett s ily épület aztán *Fungschue*. Ezen tornyok is ennek alapján

general-! onzul belegeyezett, hogy nem lesz torony a székes-egyházon.

Legtöbb ezen tornyok közül már romlásnak indult, minden erkélyein s repedések közt burján és repkény tenyészik, sőt több helyütt nagy fák is. Ezek gyökerei a falba nyomulnak, szétrepesztik a hol hozzá férnek, s így kevés év mulva alkalmasint már romokká lesznek. A tornyok azonban nem tartoznak Khina régibb épületeihez; a *Hai-Ngas-Ta* pagoda például 1598-ban épült, s a legrégebbek a XV-ik század végén.

Azonban a Gyöngy-folyón, Canton közelében

Kínai sámpánok. (Xántu- leveléhez.)

állítottak s állíttatnak még ma is (más minőségben) egész Kínában, s az illető, vagy épen az illető vidék vagy város azon biztos hitben van, hogy általa a jó levegőt, egészséget, szerenését oda csalja. Jelenleg Cantonban a franciák egy katolikus székes-egyházat építenek, s a kínai hatóságok, de maga az alkirály is már számtalanszor tiltakoztak a tornyok ellen, mert szerintük, ha csakugyan felállíttatnának a tornyok: *Fungschue* lenne belőle, a kínai lakosok nagy kárára. A kínaiak fenyegetése valóban oly véstetjes lett, miként legközelebb a katolikus érsek és francia

másféle tornyok is láthatók helyiely-közzel, melyek nem hogyeken, de rónán — ligetek közt — építvők; ezek az agynevezett *Moutpat* pagodák, melyek eredetét a VIII-dik században lehet feltalálni, s melyek valóságos templomokul építtettek s a toronyban a falusi papnak volt lakása, hol a bálvány-imádatshoz tartozó minden paraphernáliák is tartattak. Jelenleg ezen tornyok már nem igen nagy tiszteletben vannak, s a legtöbb már más célra fordítottak. Azonban mindegyikben látható még ma is valamelyik bálvány oltára, hol a belépő papirost vagy tömjént éget a háziur tiszteletére.

Ezen Moutpat-tornyok építése igen egyszerű s minden dísz nélküli, de tagadni nem lehet, hogy nagyon sajtáságos, s belseje még inkább, mert az erkélyig egy terem az egész, s az erkélyre kívül is belől is, csak hosszú bambusz-létrán lehet feljutni.

Mielőtt Cantonba érkezünk, egy igen élénk ki város előtt áll meg a gözös, melynek neve *Whamboa*. Számátalan khinai hajó épül itten évenként, s legközelebb egy dock is készült, hol a legnagyobb özösök, sőt hadi-hajók is kiigazít-

Igen esalatkoznék, ki azt hinné, hogy Cantonban nagyszerű palotákat, tornyokat stb. talál; semmi sínes ezekből, mindenki úgy épít, a mint neki tetszik, s khinai fogalom szerint: ha valami szépet épít, jól gondoskodik róla, hogy legalább egy fallal eldugja, és senki se láthassa. A mi szép van, az mind el van falazva s nagy bajjal lehet hozzáférni, s akkor sem lehet előnyvel látni. Azonban dacára ezen körülménynek, Canton igen meglep mindenkit képzelhetlen nagysága, kiter-

Khinai kereskedő. (Xántus leveléhez.)

tatnak, s újra szereltetnek. Whamboa ugyszólván Canton külvárosa, mert Whampoától már házak szakadatlan sorai közt haladunk, s a feltűnő mozgás a vizen, a száz és száz hajó, bárka, naszád és ladik, melyet mindünnen s mindenütt látunk, világosan jelzi, hogy világváros közelébe jutottunk. A mozgás, a zsbongás, a háztömeg és árboe-erdő mindig élénkebb és sűrűbb lesz, végre a gözös sívít, egyet fordul s megáll.

jedése és hihetetlen élénksége miatt. Különösen ha valaki először lépne Khinába Cantonnal, a csodálkozásnak sem eleje, sem vége nem lenne. De bárkire is kétségekül nagy hatással van, mert egész Khinában hozzá hasonlíthatlanul legszebb város, s maga Peking is csak nyomoru faluvá süllyed Canton mellett.

A mint a gözősről kilépünk, *sámpánba* hordozkodunk, és sámpánon megyünk bárhová. A

sámpán különös intézmény Kínában, de különösen Cantonban. Egy különös szerkezetű ladik ez, fedélzettel és egy szép, tágas cabinnal, mely oldalról redőlkekkel s elől függönyökkel van ellátva. Belől kényelmesen ülhet pamlagokon 6 személy, s az egész kabint be lehet zárni, úgy hogy szél és eső ellen tökéletesen védve van a bent ülő. Minden ily sámpánban 3 fiatal nő van, kik közül egyik elől evez, a másik hátul kormányoz, míg a harmadik bent ül a kabinban, az utas parancsait várva; ha sebesebben kell haladni, akkor ezen harmadik nő is elől evezőhöz fog. Ily sámpán Canton egyik lényeges „institutiója,” mert ezen járművek nemcsak utasokat hordoznak a városban s városon kívül, de a nők benne is laknak. Hátul egy kis agyagtűzhely van, hol főznek. S ha az ember felbotatja a fénysere mázolt fődélzetet, kénytelen összecsapni kezét a csodálkozás miatt, mi minden van a fődélzet üregeiben. Tükrök, festékek és más cicoszerek, selyem-ruhák, képek, cifra vánkosok, edények, párna, him-

zett takarók stb. stb. Mindez oly takarosan, oly eszesen és rendben van elhelyezve, minden a maga helyén, hogy valóban örülnék, ha mindezen leltárt megvizsgáltuk. Élelmi szerekkel nem piszkolják palotájukat, azt lehető legkisebb mennyiségben reggel vásárolják meg s tüstént el is készítik, s egy kis ládikába helyezik. Mindez áll fött rizsből és beletördelt szárított halból, melyhez egy kanna zöld thea, cukor és tej nélkül; ez az egész étlap. Reggel melegen isszák a theát s eszik a rizst, napközben hidegen, s későn este ismét felmelegítik.

Mindezt a hajós-leányokra vonatkozólag mondtuk s a sámpánokra, melyek vagyonosb egyének szállítására számítvák. Azonban számtalan más szerkezetű sámpán is létezik Cantonban, melyek részint árúk és utasok szállítására, részint pedig lakásra számítvák, mert Cantonban körülbelül 200,000 lélek lakik a vizen sámpánokban s nagyobb hajókban. (Folyt. köv.)

Xántus János.

Hős-e, vagy áruló?

Pozsony, 1870. februárban. T. szerkesztő ur! „Hazánk s a Külföld” című becses lapjának ezidei 2-dik számában a gr. Guyon Richárd honvédtábornokról szóló történelmi vázlatban Guyonnak Simunich elleni működéséről, említés tétetik a tábori törzs őrnagyról, Pusztelnikről, s egy ezen névhez csatolt csillag alatt ezen észrevétel olvasható:

„Ez ember Görgey kegyence volt; később hűtlenül eltűnt a magyar seregből s egyszerre csak Bécsben merült fel. (Lásd: „Mészáros Lázár emlékiratai 1848—1849-ből.”) Ennek ellenében hazafias kötelességemnek tartom t. szerkesztő urnak azon tudósítást nyújtani, miszerint ugyanezen Pusztelnik, kit a Simunich elleni működés folytán többször látni alkalmam volt, a magyar szabadság szent ügyéért vesztett el mint alezredes és dandárparancsnok, Görgeynek a bányavárosok területén történt visszavonulása alkalmával, 1849-ki január 22-én. A Selmec közelében, Hodricsnál volt szerencsétlen összeütközés alkalmával osztrák golyó és két szuronydöfés által veszedelmesen sebesülve, az itteni magaslatokon menő ut oldalán leesve, annyira megsérült, hogy bár mint osztrák fogoly, ipannak, Sebestény Zsigmond urnak, akkoriban újbányai lakosnak, jótállása mellett az ottani polgári kórháznak átadtván min-

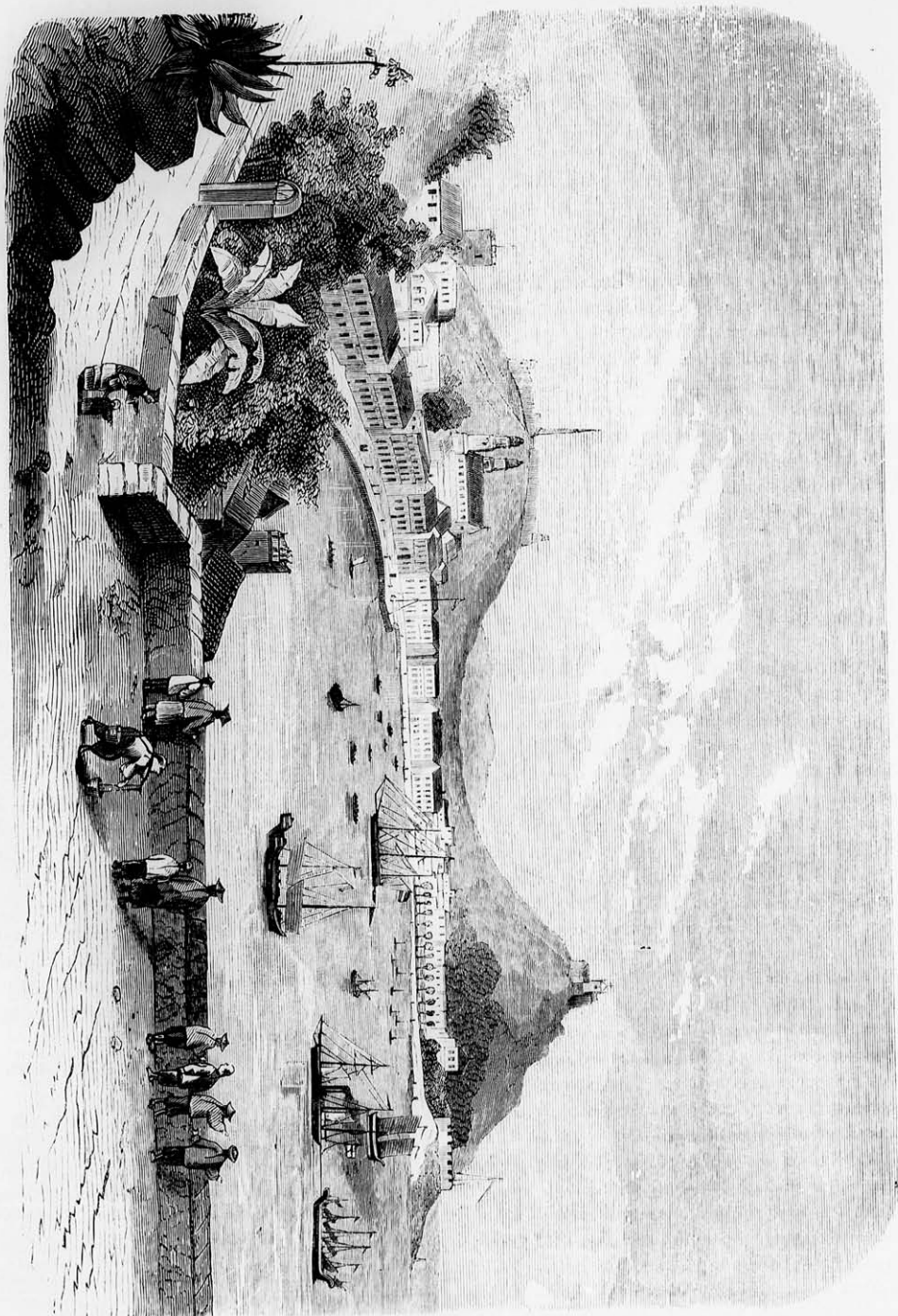
denképen ápolgatott, mégis három nap mulva a hon ügyének szentelt nemes életét kilhelte. Újbánya magyar érzelmű lakosai által lehető diszszel temettetett el, és a mi akkor meg nem engedtetett, későbbben történt, hogy az emléként fentartó diszes sírkő érdekében Újbányán fényes kaszinó bál rendeztetett.

Az itt előadottak tökéletes igazságról kezeskedem, miről megegyezőleg lásd Görgeynek: „Mein Leben und Wirken in Ungarn“ I. kötet, 174-dik lapját.

Az előadottakból látni fogja t. szerkesztő ur, hogy itt Mészáros Lázár emlékiratai, bárha valamely Pusztelnikről szólnak, tévedés van a személyben, minek helyreigazítását hogy t. szerkesztő ur kegyeletes örömmel eszközöndi, arról teljesen meg vagyok győződve. *)

Udvarnoki Kálmán.

*) Annál szívesebben közöljük e sorokat, mert nem lehet nagyobb igazságtalanság, mint valakit jogtalanul hazárúlással vádolni. A tévedés Mészáros „Emlékiratai”-ban tán onnan eredhetett, hogy szabadságharcosaink sorában több, csaknem oly nevű törzstiszt volt. A honvédszematismus Pusztellik Henrik százado-, Pusztellik ezredes és Pusztellik Alfréd őrnagy nevét említi föl. Egyébiránt illetékes hozzászólás számára ezentul is felajánljuk lapunkat. Szerk.

Macao kikötője Kínában. (Xántus alképez.)

Észrevételek az „Ujsziget“-ről szóló cikke.

A „Hazánk s a Külföld“ I. évi 9-dik számában egy cikk olvasható Patyi László aláírással „Ujszigetről, az első magyar biblia nyomtatási és kiadási helyéről,” melyben van néhány oly téves állítás, hogy azokat helyreigazítani s pótolni irodalmunk története iránti kötelességünknek tartjuk.

fordítása szerint, bibliai rész pedig — minő Erdősi új-szövetsége is — már ezt megelőzőleg 1533-ban kijött Krakkóban, s ez Komjáthi Benedek „Pál levelei.” Kéziratban azonban megvolt az egész biblia is már a XIV-dik század elején, de az itt nem jöhetvén tekintetbe, oda kell módosítanunk

A fogfájós. (Vautier életképe.)

Már maga a cím sines helyesen feltéve, mert itt nem egész bibliáról, hanem annak csak egy részéről, az új-szövetségről van szó. Egész biblia magyar nyelven nyomtatásban csak 1590-ben jelent meg először Vizsolyban, Károlyi Gáspár

Patyi ur állítását, hogy Erdősi (és nem Erdős) kiadványa a második nyomtatott bibliai töredék magyar nyelven.

A vár multjához mi sem adhatunk sok újat de Révész Imrénének egyik becses monographiája

nyomán Patyi ur adatait kiegészíthetjük azzal, hogy Sárvár több uradalommal együtt a Kanizsai-család birtoka volt, s miután Kanizsai László, vasmegyei főispán, Ferenc nevű fiában 1532-ben e család férfiágon kihalt: az egyetlen örökös, Kanizsai Orsolya jogán a család összes vagyona az ezt elvevő Nádasdi Tamásra szállott. Meddig maradt a Nádasdiak kezén, és mikor jutott a modenai herceg birtokába? erről e pillanatban nem adhatunk felvilágosítást.

Menjünk tovább! Téves állítás, hogy Dévai Bíró Mátyás 1523-ban ment Nádasdi Tamáshoz a wittenbergi egyetemből, s téves azért, mivel Dévai még 1527-ben is buzgó róm. kath. pap és szerzetes volt, s a wittenbergi egyetemre csak 1529. decemb. 3-án lépett, minélfogva Nádasdinál, mint reformátor, még ekkor nem működhetett.*) Azt is nehéz volna bizonyítani, hogy Nádasdi Sárváron evang. *gymnáziumot* alapított. Tény ugyan, hogy iskolát nyitott, de hogy *gymnáziumot*, és pedig olyant, melynek *igazgatójává* Erdősit hívta volna meg erről irodalmunk nem tud semmit.

Az sem áll, hogy Heltai Gáspár bibliája 1561-ben jelent meg. E munka kötetei a következőkben nyomattak ki: I. kötet: 1551. II. kötet: 1565. IV. kötet: 1552. V. kötet: 1562-ben; a III-dik kötet — miként az Szabó Károly újabban bebizonyította — sohasem jelent meg önállóan.

A mi végre azt illeti, hogy Nádasdi Ferenc katholizált volna: ez szintén téves. Ma már bebizonyított tény az, hogy az 1603. végén elhalt. N. Ferenc, sőt még fia: Pál is, mint ágost. hitvallású egyén halt meg; de katholizált igenis egy gróf Nádasdi Ferenc 1643-ban, a ki azonban talán Patyi ur szerint sem lehet egy az 1603-ban elhalt Ferencel. Hogy pedig Pázmány indokolatlanul jött bele a credóba, az kitetszik onnét, hogy ő 1603-ban még névtelen ember volt, a ki alig egy-két munkát adott ki, s így N. Ferenc alig „követhette Pázmányt.“ A katholizált Ferenc pedig azért nem követhette, miután áttérése előtt 6 évvel — 1637-ben — már meghalt a lángeszű bibornok, minélfogva Pázmánynak ezuttal ki kell maradnia a „hőhérok“ közül. *Eötvös Lajos.*

A josphstadi börtön-könyvtárról.

(Hajdu Lajos tanár fölhívására.)

Azon utolsóknak egyike vagyok, kik a josphstadi szomorú fogság tanyáját elhagyták. A német kormány a felséggel oly szűkmarkuan osztatá a megkegyelmezést, hogy ugy a megszabadult, mint a hátramaradt fogoly teljes örömet nem érezhetett.

Hajdu Lajos tanár barátom, ki egyik vala a nemes szilárdsággal tűrő foglyok közül, már több becses adalékkal járult a jözsefvári foglyok történetéhez a „Hazánk s Külföld“ 3-dik számában. Ezekben kérdi, hogy „Mi történt azon könyvtárral, mely több egyesek adománya és az irodalom jelesei ingyen-küldeményéből alakult?“

Erre azt válaszolhatom, hogy mint a szél fuvalmának zugása már távolról meghallszik, ugy az amnestia adása előtt jóval hallatszott, hogy a politikai foglyok általános kegyelmet kapnak. A könyvtárról tehát előre kellett gondoskodni, hogy abban az esetben mi történjék vele.

Emlékezhetik Hajdu Lajos barátom, hogy ekkor több nézet merült fel, hogy melyik iskolának lenne adandó? Az én indítványomra az anyahoniak az épen akkoron Háromszéken, Sepsi Szt.-Györgyön keletkezett tanuló-intézetnek adásában egyenkint és összesen, készségesen beleegyeztek. Ugy mi, erdély-résziek is — ámbár egy-egy szerette volna a hozzá közelebbi intézet-

nek adni — mindannyian abban állapotunk meg, hogy azon intézetnek adassék.

Igy a könyvek kezelése az én gondozásom és intézkedésem alá jutott.

A nagyobb kegyelmezés után jött a második, melyben igénytelen magam is valék.

Én a könyveket, egynehány darabon kívül (mert még ott maradt Koffler, Fogarasi stb.) melyek ép kéznél valának, ládába pakolva egy m.-vásárhelyi kereskedőhöz előre indítam, hová az már előttem meg is érkezett.

Innen beszállítottam Sepsi-Szt-Györgyre, egyik, már — fájdalom! — elhunyt jeles polgárhoz, Demeter József barátomhoz nyiltan, sorszámozva.

Hogy nyole évi fogságom alatt megrongált egészségemem javitsak, elmentem a kovásznai fürdőre. Alig voltam Kovásznán két hétig, sepsi-szt-györgyi Greszkovics nevű bezirkor utánam küldött egy ukázt, hogy miként mertem eltávozni s rögtön visszamenjek, mert titkos irományokat és könyveket csempésztem be Szt.-Györgyre.

Azalatt, míg én visszaérkeztem volna, csak-

*) 1523-ban már csak annélfogva sem lehetett Nádasdi sárvári jöszágán, mivel ezt csak 1532-ben vette kezébe, s a romformátio felé hajlásáról előbből semmi adatunk nincsen. *E. L.*

ugyan a ládát felbontották, megvizsgálták, s ha csak egynehány francia regényt nem — mit nem értettek, — bűnösöknek nem találva, Demeter Józsefnél meghagyták.

Demeter József (s ugy tudom Gyárfás Károly barátunk) a könyveket az intézetnek — a mint megalakult — át is adta, s jelenleg annak birtokában vannak.

Az intézet igazgató-tanára ezelőtt több évvel, ha jól emlékszem, a „Kolozsvári Közlöny“-ben tett is erről egy hibás említést, a josephstadti foglyok helyett az olmtűzikeket említvén. Ezt nekem

helyre kell vala igazitanom, de őszintén megvalom, már belefáradtam volt, mert ezért még szintén két és fél évig üldöztek; szabad lábani fogoly válék, mert a bezirkere hire nélkül — mint az iskolás gyermeknek — nem vala szabad helységemből sem eltávoznom.

Ime, kedves barátom, ez a josephstadti könyvtárnak mind a te, mind többi fogolytársaink megnyugtatóására irt rövid története.

Macesden, 1870. februárban.

Németh László.

Börtön-krónika.

Második közlemény.

(Folytatás.)

Három évre:

44. Lomniczi Endre, jelenleg pesti ügyvéd, a fogdában angol nyelvre tanította fogolytársait, vas nélkül. 45. *Palóczy Tamás, miskolci sz., birtokos, meghalt Svájcban. 46. Kozma Simon, nyujtói r. kath. pap, vas nélkül. 47. Logyin Ferenc, gazdatiszt Erdélyből, vas nélkül. 48. Lieszkovszki József, egri ügyvéd, vasban. 49. Pók György, egri polgár, vasban.

Négy évre:

50. Petku György, sághi ó-hitű pap, vasban. 51. Bernáth József, mihályfalvi sz., földbirtokos, kormánybiztos, elhalt; vas nélkül. 52. Murgu Euthim, ruderiai sz., a Végvidéken képviselő, vas nélkül. 53. Pajor István, komáromi sz., vésztörvényszéki közbíró, vas nélkül. 54. Ragályi Miksa, bánrévi sz., Gömörben, szilárd jellemű férfi, földbirtokos, 1848-ban tornai főispán, vas nélkül. 55. Belkovic János, csepregi sz., Sopronyól, ó-moravica-i jegyző, vas nélkül. 56. Berde Mózes, ügyvéd, képviselő Erdélyből, jelenben is képviselő, miniszteri osztálytanácsos, vas nélkül. 57. Boros Samu, turkevi-i sz., szentesi polgármester, 1861-ben szentesi képviselő, elhalt ugyanott, vas nélkül. 58. Dózsa Elok, maros-vásárhelyi nagyhírű tudós jogtanár, 1867-ben a képviselőház alelnöke, s mint ilyen, 1868-ban Pesten halt meg; vas nélkül. 59. Finta Márton, balkányi sz., földbirtokos, vésztörvényszéki ülnök, meghalt a fogságban, vas nélkül. 60. Hofbauer Máté, szabadkai sz., szabadkai aljegyző, vas nélkül. 61. Major József, miskolci tanácsnok, vas nélkül. 62. Mamuszics Alajos, szabadkai sz., ügyvéd, vésztörvényszéki ülnök, vas nélkül. 63. Markovics Antal, n.-váradai sz., birtokos, csanádi alispán, vas nélkül, meghalt 1868-ban. 64. Okruczki Aurél, coperjesi sz., ügyvéd, szép tehetségű fiatal

ember, vas nélkül. 65. Ulm Károly, malackai sz., végzett jogász, vas nélkül. 66. Varga Imre, kunhegyesi sz., Nagy-Kunságban élelmészeti kormánybiztos, alapítója a foglyokönyvtárnak, a szegényebb sorsu foglyoknak egyik legsziveseb és buzgóbb jótévője, meghalt mint a nagy-kun kerület kapitánya; vas nélkül. 67. Mikó Mih., esiki kormánybiztos, vas nélk. 68. Damjanovics Jós., sárospataki szül., nagy-ruszkai g. o. pap, vas nélkül. 69. Klein Ernő, felkai szül., felkai evang. lelkész, jelenben bártfai; vas nélkül. 70. Pákh Mihály, dobsinai sz., Pákh Albert atya, iglói evang. lelkész és tiszamelléki superintendens, tudományos férfi, meghalt mint dobsinai lelkész; vas nélkül. 71. Grün-schneck János, n.-bányai sz., kamarai igazgatófői ülnök Máramarosban, vas nélkül. 72. Fieba József, bánhídi r. kath. pap. 73. Szabó Ádám, szegszárdi sz., gyógyszerész Mágocson, vas nélkül. 74. *Szelényi Károly, körösmezői telekkönyvi napdi-jas, vasban. 75. *Reviczky József, zempléni földbirtokos, vasban. 76. *Ferenecz János, tordai tisztviselő, meghalt; vasban. 77. *Zakariás Kár., szörcei ref. lelkész, vasban. 78. Gesztesi Sándor, écskai (Torontálmegye) ügyvéd, vas nélkül. 79. Varjai Jakab, makói r. kath. segédpap, mint honvédtiszt megházasodott, és nejevel együtt reformattussá lett, vas nélkül. 80. *Hakl Salamon, páncsovai minorita, vasban. 81. Fekete Antal, Abaujból.

Öt évre:

82. Balogh Lajos, zay-ugróci evang. segédlelkész, vas nélkül. 83. Lehóczky János, vágszerdahelyi r. kath. pap, vasban. 84. *Molnár József, geryeszegi gazdatiszt, vasban. 85. *Palkó György, nagy-solymosi ref. lelkész, vasban. 86. *Pap János, székely-kereszturi ügyvéd, vasban. 87. *Deák Farkas, maros-vásárhelyi ref. hittan-hallgató, je-

lenleg egyike e lap jobb íróinknak (most titkár az igazságügyi miniszteriumban), vasban. 88. *Horváth Gáspár Vajáról, m.-vásárhelyi református hittan-hallgató, jelenleg a Teleki-könyvtár öre, vasban. 89. *Nagy Dániel, panyíti sz., m.-vásárhelyi ref. hittan-hallgató, meghalt 1860-ban, vas nélkül. 90. *Boronkai Lajos, földbirtokos, 1848-ban honti főispán, előbb sáncfegyenc, kegyelem utján később várfogoly, meghalt: vasban.

Hat évre:

91. Sperlagh Ferenc, Árvából, ügyvéd, vas nélkül. 92. Zichy Károly, ügyvéd, Liptóból, vas nélkül. 93. *Sófalvi József, derzi unitárius tanító, vasban. 94. Komáromi Lajos, monostorpályi sz., n.-várad ref. lelkész, fogsága után szakáli lelkész, meghalt mint ágyai lelkész; becsületes, jellemes férfi, fogságában tette sajátjává a francia és angol nyelvet. És e sok küzdés, fáradság, szenvedés jutalma a szakáli gyöngye egyház; vas nélkül. 95. Komáromi József, mikóházi sz., földbirtokos, 1848-ban abauji főispán, most Zemplénmegye alispánja s a s.-pataki ref. főiskola gondnoka művelt, tudományos, szilárd jellemű férfi; vas nélkül. 96. Madocsányi Pál, madocsányi sz., földbirtokos, kormánybiztos, most főispán (Thurócban), az egész fogolysereg által tisztelt, becsült férfi, kit mindenki directornak hívott; vas nélkül. 97. Osztrovszky József, szegedi sz., 1848-ban szegedi képviselő, csongrádmegyei kormánybiztos, jelenleg Szeged egyik vezérferfia, vas nélkül. 98. Jakovics József, homonnai sz., 1848-ban képviselő, 1863-ban magát föbe lőtte, vas nélkül. 99. Ács Károly, ráckevei sz., pestmegyei szolgabíró, 1865-ben pestmegyei képviselő; folytonosan tanult, különösen tanulmányozta a nyelveket, melyekben bámulatos haladást; tett, szerb; oláh nyelven versfordítások jelentek meg tőle; igen szerény, nemesszivű emberbarát, vas nélkül. 100. Csúthi Zsigmond, dobozi sz., Fehérmegyében, verőci ref. lelképásztor, most Kajdácson; vas nélkül. 101. Danielisz János, poprádi sz., Görgey élelmezési főbiztos, vas nélkül. 102. Domsics Antal, igali sz., gákovai r. k. pap, felekezetenküli, tiszta érzésű, ritka vallásos pap, vasakaratu magyar; vas nélkül. 103. Fábrián Dániel, károly-fehérvári sz., kézdi-vásárhelyi ref. lelkész, 1848-ki képviselő, most szilágy-csehi lelkész; nyomtatásban megjelent kenetteljes templomi imái ismeretekes; vas nélkül. 104. Melezer János, osztrólkai sz., rákos-keresztúri ágostai hitv. lelkész, meghalt; vas nélkül. 105. Putnik Béla, zombori sz., zombori polgármester, vas nélkül. 106. Scheinert Ferdinánd, temesvári sz., ügyvéd, aradvárosi kapitány. 107. Schwentner Mihály, pesti sz., r. kath.

segédpap, majd tábori pap, most pesti apát-plébános, vas nélkül. 108. Kőrösi Sándor, ügyvéd, hadbíró, jelenben pápai ref. jogtanár; fogsági idejét francia és angol nyelvek tanulására használá; vas nélkül. 109. Gyárfás Károly, ügyvéd, Erdélyből, tüzés, túlbuzgó honfi, vas nélkül. 110. Jäger Károly, előbb Halla, iglói sz., a XVI. szepesi város főjegyzője, vas nélkül. 111. Pap Simon, petrohai sz., Máramarosban, felső-visói g.-e. pap, vas nélkül. 112. Bogdány Mózes, hosszumezői sz., megyei hivatalnok, rögtönbírósi elnök, meghalt; vas nélkül. 113. Domján Samu, nyíregyházi sz., ügyvéd, rögtönbíró, nemes szív, tiszta jellem, vas nélkül. 114. Hatzel Márton, szikszói sz., 1848-ki képviselő, kormánybiztos, meghalt, vas nélkül. 115. Ötvös Tamás, vásáros-neményi sz., földbirtokos, kormánybiztos, képviselő, meghalt 1867-ben vas nélkül. 116. Décei László, érkőrösi sz., volt képviselő, kormánybiztos Közép-Szolnokban, földbirtokos, meghalt, vas nélkül. 117. Dunka János, serfalvi sz., földbirt., rögtönbíró, vas nélkül. 118. Groschmidt Imre, szigeti sz., rögtönbíró, vas nélkül. 119. Mandics Pál, hosszumezői sz., honvédszázados, rögtönbírósi elnök, vas nélkül. 120. Giszár Lajos, szigeti sz., ügyvéd, rögtönbírósi elnök, vas nélkül. 121. *Dáni Mózes, székely-keresztúri ref. lelkész, vasban.

Hét évre:

122. Mrva Miklós, r. kath. segédpap Ó-Barson, vas nélkül.

Nyolc évre:

123. Laki Döme, esernai premontréi tudós kánonok, vasban. 124. Sebesi Kálmán, esernai premontréi hazafias lelkű kánonok, vasban. 125. Római Ferenc (Rómer Flóris), benedés, vasban. 126. *Jablonszky Ignác, a „Világ“ szerkesztője, 1848 előtt meghalt Egerben mint egri tanító, vas nélkül. 127. *Mokai András, rugonfalvi ref. tanító, vasban. 128. *Solymosi István, galambfalvi ref. lelkész, vasban. 129. *Pálfi Mózes, vágási r. kath. pap, vasban. 130. *Benedek Mihály, kadácsi birtokos, vasban. 131. *Boer János, Erdélyből, vasban. 132. *Donát Pál, Erdélyből, vasban. 133. Veres József, Tordáról, író. 1861-ben torda-megyei főjegyző, meghalt, vasban.

Tíz évre:

134. Sebestyén Gábor, esikszerdai r. kath. pap vasban. 135. János Lajos, csik-jakabfalvi r. kath. pap, vasban. 136. Inrédi József, báiai sz., ügyvéd, vésztörvényszéki ülnök, meghalt, vas nélkül.

137. Sillye Gábor, hajdu-böszörményi sz., volt képviselő, kormánybiztos, jelenben hajdukerületi főkapitány, a hajdu- és alsó szabolesi ref. egy-

házigazdák segédgondnoka, vas nélkül. 138. Illéssi János, kisujj-szállási születésű, a Nagy-Kunkerület kapitánya, 1848-ban képviselő, kormánybiztos, 1861-ben és 1865-ben képviselő, mint ilyen halt el 1867-ben Kisujjszálláson, vas nélkül. 139. Bónis Samu, nagy-faluí sz., Szabolcsban, az egész hazában ismert országgyűlési nevezetesség, a baloldal egyik vezérferfia, a legfelsőbb semmitől törvényszék elnöke, vas nélkül. 140. Pilaszanovics József, roglaticai sz., bajai bíró, vésztörvényszéki elnök, vas nélkül. 141. Sörös Imre, duna-földvári sz., kalocsai érseki könyvtárnok, jelenben duna-pataji r. kath. pap, vidám kedélyű, erős jellemű hazafi, szép, tudományos ismerettel bíró egyén, vas nélkül. 142. Kis Albert, szepesmegyei főszolgabíró, vas nélkül. 143. Dunyov István, vingaí sz., ügyvéd, honvédfőhadnagy, hadbíró, később Garibaldi híres ezredese, vas nélkül. 144. Hankovics György, kolozsvári sz., főszolgabíró Biharban, vésztörvényszéki elnök, vas nélkül. 145. Oroszhegyi Szabó József (Oroszhegyi Józsa) oroszhegyi-i sz., Erdélyben, forradalomkor orvosnövendék, majd guerrilla-főnök, fogsági idejét folytonos tanulásban töltötte, kiszabadulása után keletre menván, császári ezredorvos lett a török hadseregben. Ez állásban bentazta a kelet-ázsiai török birodalmat, mely utjáról sok szép tanulságos cikkeket közölt ezen lapokban. A sok fáradtság s küzdés megtörte testi és lelki erejét, hazájába betegent tért vissza, előbb Pesten, majd Kolozsváron synylődött, barátai szives segélye Helvécia egy nevezetes fürdőjébe vitette, de honnan rövid idő előtt visszatérván, itthon meghalt; vas nélkül. 146. Németh László, háromszéki volt kormánybiztos, vas nélkül. 147. Gróf Haller József, fehéregyházi születésű Erdélyből. 148. *Árkosi Mózes, fiátfalvi unitárius lelkész, vasban. 149. *Gál Antal, magyarosi birtokos, vasban. 150. *Szabó Lajos, bögözi birtokos, vasban. 151. *Beke Dénes, agyag-falvi ref. segédlelkész, vasban. 152. *Elekes József, siménfalvi birtokos, vasban. 153. *Dósa Sándor, várfalvi birtokos, vasban. 154. *Bedő Sándor, városfalvi birtokos, vasban. 155. *Bányai Antal, sz.-udvarhelyi ügyvéd, meghalt a fogságban, vasban. 156. *Jakó Antal, muzsnai ref. lelkész, legelőtesebb a fogságban volt ref. lelkészek közt, vasban. 157. *Musnai Pál, m.-vásárhelyi reform. hittanhallgató, vasban. 158. *Albert János, m.-vásárhelyi ref. lelkész, vasban. 159. *Bonzsa Imre, fogsága alatt unitáriusból r. katolikussá lett, vasban. 160. *Lugossi József, Kolozsvárról, vasban. 161. *Piles János, kolozsvári könyvtáros, vasban. 162. Özv. Kenderessi Lajosné Boér Anna,

Erdélyből, hol a forradalom alatt nagy tevékenységet fejtett ki, nemcsak szóval, hanem áldozatokkal is támogatta a haza ügyét. Később a Makk-féle ügyben vett át leveleket és megbízásokat; halálra ítéltetett, mely kegyelem által tíz évre szelídített, vas nélkül.

Tizenkét évre:

163. Fodor Antal, csik-szent-domokosi r. kath. pap, vasban. 164. Tankó Ferenc, csiki dulló, vasban. 165. Finta Miklós, Tordáról, honvédtiszt, vas nélkül. 166. *Hammel József, orvostan hallgató, vasban. 167. *Turi János, rékasi jegyző, vasban. 168. *Barth Ignác, jászladányi jegyző, vasban. 169. *Csányi Dániel, técsői sz., debreceni főiskolai tanár, kiszabadulása után ismét debreceni tanár, 1861-ben Debrecenből képviselő, tudóstársági tag, meghalt Debrecenben; vasban. 170. Horváth Károly, marcaltői ügyvéd, vasban. 171. *Bereczky Sándor, kereszturi sz., birtokos, meghalt a fogságban, vasban. 172. *Dáné Károly, kereszturi sz., vasban. 173. *Varga Zsigmond, kereszturi sz., birtokos, vasban. 174. *Marosi János, siménfalvi birtokos, vasban. 175. *Lőrinczi Mihály, ábrahámí sz., ügyvéd, vasban. 176. *Lengyel Ádám, Tordáról, vasban. 177. *Bitai Mihály, csekfalvi ref. lelkész, vasban. 178. *Finna János Erdélyből, vasban. 179. Minovics Károly, Kolozsvárról, vasban.

Tizennégy évre:

180. Remellai Gusztáv, törzshadbíró, ismeretes író, meghalt Pesten, vasban

Tizenöt évre:

181. Ambrus János, nagy-váradí vésztörvényszéki elnök, vasban. 182. Jakab Mihály, ugyanott ülnök, vasban. 183. Földi János, ugyanott ülnök, vasban. 184. Kászonyi János, birtokos, Erdélyből, vasban. 185. Gál Dániel, kormánybiztos, Erdélyből, vasban. 186. *Bóbori Károly, ceglédi r. k. pap, tudományos férfiú, Cegléd képviselője 1861., 65—69-iki országgyűléseken, a baloldal egyik ismert egyénisége, vasban. 187. *Szabó Károly, filöp-szállási sz., ceglédi reform. lelkész, most nyugodalomban él Fülöpszálláson, vasban. 188. *Tébi Zsigmond, foktűi, most kopácsi reform. lelkész, vasban. 189. *Vörösmartí Sándor, gergyeni ref. tanító, vasban. 190. *Andrási Ráfel, m.-vásárhelyi sz.-ferencendi főnök, jelenleg a moesi plebánia administrátora, vasban. 191. Baló József, kolozsvári ügyvéd, meghalt, vasban. 192. Ocsvai Ferenc, lapszerkesztő, Erdélyből, vésztörvényszéki ülnök, jelenben a hétszemélyes tábla erdélyi osztályának ülnöke, vasban. 193. Haller Ferenc gr. fejér-egyházi sz., Erdélyből, vas nélkül. 194. *Be-

regzsászi Imre, Erdélyből, vasban. 195. *Tompai Lajos, Kolozsvárról, meghalt 1868-ban, vasban. 196. *Magos Ernő, ügyvéd, meghalt a fogdában, vasban. 197. *Kese Elek, Lisznyóról, Erdélyből, vasban.

Tizennyolc évre:

198. *Berivői Boér Antal, földbirtokos Erdélyből, vasban. 199. *Szászi József, gergyeni reform. lelkész, meghalt a fogdában, vasban. 200. Dobolyi Sándor, m.-vásárhelyi ügyvéd.

Húsz évre:

201. Könyves Tóth Mihály, debreceni, jelenleg karcagi ref. lelkész és esperes, vasban. 202. Keszi Hajdú Lajos, jelenben kisujszállási közéletanodai tanár, vasban. 203. *Mikolai Ferenc, orosházi sz., mérnök, vasban. 204. *Gál József, kecskeméti sz., honvédtiszt, vasban. 205. Szathmári Károly, vádolattván egy gyilkoló pokolgép feltalálásával és használni akarásával, Pozsonyból; kiszökött a fogdából Vimpellerrel 1857. júliusban.

II. K a t o n á k.

Két évre:

1. Botár Károly, százados. 2. Puhl Ignác, őrnagy. 3. Tolnai Sándor, százados. 4. Idősb Beke József, ny. százados. 5. Magyar Ferenc, százados. 6. Pün-

kösti Pál, nyug. kapitány. 7. Ugron István, nyug. főhadnagy. 8. Jósa Sándor, hadnagy. 9. András János, ny. százados. 10. Czobel Pál, hadnagy, jelenben a váci fegyintézet igazgatója. 11. Potyó Ferenc, ny. hadnagy. 12. Jósa Lajos, székely huszárhadnagy. 13. Benkő Sánd, ny. főhadnagy. 14. Sándor László, főhadnagy. 15. Cseri Lajos, ny. őrnagy. 16. Bajkó Márton, hadn. 17. Cseh László, főhadn. 18. Domokos Sándor, nyug. százados. 19. Erődi Lajos, ny. százados. 20. Wágner József, hadnagy. 21. Nagy Dániel, székely hadnagy. 22. Pál József, hadnagy. 23. Aranyi Károly, kapitány. 24. Hild Ferenc, százados. 25. Benkő Dénes, főhadnagy. 26. Lázár József, hadnagy. 27. Boeskor Ferenc, hadnagy. 28. Reznek Károly, hadnagy. 29. Deák János, főhadnagy. 30. Gálfalvi György, hadnagy. 31. Gyárfás Lajos, főhadnagy. 32. Kovács Ignác, hadnagy. 33. Nádrászi Károly, százados. 34. Miskolezi István, főhadnagy. 35. Zonda Lajos, százados. 36. Kelemen János, százados. 37. Lőrincz József, őrnagy. 38. Bernáld Antal, őrnagy. 39. Matheidesz Károly, kapitány. 40. Gamera Gusztáv, báró. 41. Dobai Károly, ezredes. 42. Zombori Sándor, ezredes. 43. Kabos Károly, honvéd-őrn.; mindnyájan vas nélkül.

Hajdu Lajos.

(Vége következik.)

Egy hét története.

(Márc. 7.)

(VK.) A bálaktól már búcsút vettünk s a hangversenyek folyamában még nem vagyunk. Az idények ily fordulatánál heti krónikáink sajkáját rendszeren két pontnál szoktuk kikötni, hová az ország szeme néz: az országháznál és a színháznál. De a sándor-utcai palotában most nincs sok kedvünk időzni, mert az igazságügyi minisztérium költségvetésének tárgyalása nem nyújtott oly mozzanatotkat, melyek a tollat ingerelhetnék.

Az igazságügyér gyöngélgedve jelent meg, s az ellenzék igen kíméletesen intézte ellene ostromait. A szélsőbal vezérei pedig márványra löttek, s rájuk pattant vissza a golyó. Sajnáljuk ugyan kimondani, de mind Irányi Dániel, mind Simonyi Ernő elszólták magukat.

Irányi azt mondta, hogy mivel a jó igazságszolgáltatásra sokkal nagyobb összeg kellene, ő a mostanin nem szavazza meg. Ghyecz Kálmán — e mélyelméjű pártvezér — figyelmeztet, hogy ebben nincs logika, mert ha többet kíván az igazságszolgáltatásra, akkor nem jól teszi, ha még annyit sem szavazza meg, a mennyi a budgetben van fölvéve.

Simonyi Ernő pedig azt nyilváníta, hogy az igazság követelése szerint: minden létező pártnak képviselve kellene lenni a főtörvényszékek személyzetében. E nyilatkozatát persze derűltég követé, mert hiszen mindenki jól tudja (maga Simonyi is), hogy a törvényszékeknek kívül kell állniok a pártokon, s a bíró akkor ér csak valamit, ha teljes képessége birtokában, mindentől — ekkép a pártoktól is — független.

Természetes, hogy az ily ellenzések nem tithetnek rést a költségvetésen, valamint a miniszternek sem adtak munkát, hogy megfeleljen rájuk.

Sokkal örövendesebb ránk nézve Simonyi Ernőnek az a nemes indítványa, melyet a közoktatási miniszter budgetje alkalmával tett, hogy t. i. elaggott érdemes írók az államtól évi jutalomdíjban részesüljenek. A miniszter és a ház helyesléssel fogadták ez indítványt.

Mi ugy hiszszük, hogy ez a segélyzés nem csak írókra, hanem művészekre, sőt azoknak hátramaradt családjára is ki fog terjedni. Ezt az igazság és viszonyaink nagyon is megkívánják. Mai nap még legjelesb művészeink sem részesül-

nek oly jutalomban, hogy családjuk számára valamit szerezhessenek, s ha kidől egy-egy jeles, örökösire a halhatlan név mellett rendesen még a nyomor jut osztályrészül.

Most is kidőlt a nemzeti színháztól egy igazi művész, az egyetlen, kit még „nagyinak“ nevezhetünk, s özvegye és árvái (négy gyermek, kik vigasztalanul tekintenek a jövőbe), nem tudják, mit hoz rájuk a holnap.

Szegény *Tóth József!* egész életét annak áldozá, hogy hazájának dicsőséget szerezzen, míg nem végre e nemes szomjnak önmagát is feláldozá. Ő valóban a legtiszteletreméltóbb becsvágy martaléka lett. A természettől gyöngö testalkattal és nem valami erős hanggal lévén megáldva: minden erejét összeszedte, hogy a nagy szenvedélyek kifejezésére képes lehessen. Ő már a magyar színművészet ifjabb ágához tartozott, s csak 1841-ben lett színész, 1850-ben pedig a nemzeti színház állandó tagja. Fánesy halála után a cselészöv szerepkört ruházták rá, melynek hatalmasan megfelelt, s Jágója és Biberachja a nemzeti színpad feledhetlen alakjai közé tartoznak. De ő sokkal szélesbörű tehetség volt, semhogy egy szakmánál megmaradhatott volna, s később már nemesak a vigjáték komikai alakjait, hanem shakespearei nagy jellem szerepeket is meglepő művészettel ábrázolt. Minden év szélesíté játékkrendjét és gyarapítá dicsőségét. E folytonos törekvés azonban, mely a közönségnek annyi élvez nyújtja, megrontá testi erejét. A Harpagonok, XI-dik Lajosok és III-dik Richardok kimeríték s hangját igen megerőltették. Gyöngélni kezdett, de a bajt eltitkolá még családja és orvosai előtt is, nehogy visszatartsák a színpadtól, melynek légköre volt az ő egész élete és legnagyobb boldogsága. Hozzájárult még, hogy családjáról minden áron gondoskodni akarván, a színi tanodának is tanárja lett, s így e gyöngö tüdejű embernek nappal és este a szenvedélyek magyarázatával kellett foglalkoznia: nappal tanítványaihoz, este pedig a közönséghez beszélt.

Körülbelül két éve, hogy mind e nagy törekvésnek egyszerre vége szakadt. Bárá Eötvös „Éljen az egyenlőség!“-ében játszott utósor egy eredeti magyar alakot, melyet sok humorral tudott felruházni, mint annyi sok vigjátéki szerepét. Hangja már az előadás alatt megtört, de a becsvágy tüze égette, s megfeszítvén minden erejét, a közönség semmi változást nem vett rajta észre.

De másnap már nem volt hangja.

A színháznál aggodalmasan beszéltek, hogy aligha fog többé játszani; hanem ki akarta volna

ezt a szomorú hirt elhinni ép akkor, midőn a nagy dráma utolsó tagjai egymás után hagyták el a színpadot, s Egressy a sírba, Jókainé pedig a magányba költözött? Jól esett tudnunk, hogy Tóth József, Shakespeare és Molière e nagy magyarázója, még megvan, s nem akartuk elhinni, hogy ezt is elveszítjük.

Az érdekeltség melegével kísértük őt, midőn Gleichenbergbe, majd Velencébe és Meránba költözött, amaz áldott gyógyforráshoz és e szelid éghajlat alá, s örvendtünk az érkező híreknek, hogy már jobban van. Gondoltuk, hogy visszatér és játszani fog. S csakugyan vissza is tért, de nem játszott többé. Utolsó munkája egy emlékirat volt, melyet — mint a színházi enquete tagja — nyújtott be. Ha nem is játszhatott, folyvást a színpadon foglalkozék, s lesújtott helyzetében örvendeni tudott annak, hogy a nemzeti színházra most már jobb jövő vár.

Két napig járt a hír, hogy haldoklik, megdöbbenve mindenkit, mert őt nemesak tisztelték, hanem szerették is, miután művészi nagy tehetősége mellett még igen tudós ember, szerény természet, igazi hű hazafi és gyöngéd családapa volt.

Temetésén meg volt hatva mindenki, annál inkább, mert a babérkoszorús koporsón, mely mellett Török superintendens és Feleki tartottak gyászbeszédet, az állt, hogy csak 46 évet élt. Mily kevés egy művésznek, s neki mégis elég arra, hogy halhatlanságát biztosítsa!

Az nap, midőn temették, a színi tanodában egykori tanítványai tartottak vizgát tanárjukkal: Gyulai Pállal. Mily jó ez ifju növendékeknek, hogy a színészi tudományokkal ili korán megismerkedhetnek, s nem kell — mint a színpad régiebb tagjainak — évek tanulmányaival pótolni ki az elmulasztottakat. Talán a veszteségek érzete, talán a hő óhajts okozza: de mi hiszszük, hogy e tanoda egykor sokat fog használni a nemzeti színpadnak, valamint az összes színészetnek. Még a kisebb tehetségek is, izlésükben kepezve s elméleti műveltségben gyarapulva, oly helyet foglalhatnak el a színvilágban, melyen náluk nagyobb erők is — a képzetlenség tétoái közt — csak ingadozva állhattak meg. S e tanoda növendékeit máris örömmel szerződtetik az igazgatók, s habár még egyre foly a vizsga: egy pályavégzett ifju (Gerőfi) már kezdi a pályát a népszínházban, mely új igazgatót cserélt.

Szombaton este Miklósi szintársulata kezd meg előadásait „A zsidó honvéd“-del. Társulatában van néhány jó tag, köztük Ardayné-Herey Ida, ki

impozant alakjával, szép mély hangjával a nemzeti színpadon is bátran ábrázolhatná a hősnőket, melyeknek szakmaköre épp oly gazdátlan, mint az operai hősnő szakmája. A mostani igazgatóság úgy igyekezett segíteni ez utóbbi hiányon, hogy Pauliné mellé szerződtetett még egy lyrai primadonnát: B.-né-Bognár Vilma asszonyt, évi hatezer forinttal. Így ki van egyenlítve a dolog, s ha az egyik ágban nincs primadonna, van a másikban kettő, s mind a kettő szépen énekel.

A Kletzer Feri gondonkája is szépen énekel (kivált olasz dallamokat), bármit beszéljenek is róla a „petit musicien“-ek, kik kézzel-lábbal szeretnének e magyar művész ellen dolgozni; hanem hát hiába; első hangversenyében megnyerte a közönség tetszését. Pedig nem is búró, mint Vay Lénárd, ki az írók és zenészek segélyegyletére hegedült, e jó céllal megtompítva a mi tollunkat is, mely majd máskor mondja el — ha ugyan lesz rá alkalom — e fiatal diletáns fölötti nézeteit.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k

* (*Monte-Christo története új kiadásban.*) A „New-York Sun“ egyik pár hét előtt megjelent számában egy panamai levelező elásott kinesről szól, mely sok tekintetben gr. Monte-Christo történetére emlékeztet. San-Franciscóban az a hír terjedt el, hogy Cocos mellett egy szigeten 10 millió dollár van elásva ezüstben. Orvost híttak ugyanis egy szegény matróz halálos ágyához, s a matróz halálából beszélt el, hogy ifjabb éveiben tengeri rabló volt, s Callao közelében egy Cadix ba vitorlázó hajót fosztott ki huszadmagával. Mint utasok foglaltak helyet a hajón, s öt napi utazás után lemészárolván a legénységet és utasokat, ellenkező irányt adtak a hajónak. A hajót később sok viszontagság érte; a tengeri rablók közül 8 vízbefúlt, 12 megmenekülvén, a kineset elásták s Dél-Amerikába vitorláztak. Egy újabb vihar alkalmával ismét 11 rabló veszté életét, s mostan már csak az a matróz maradt meg ki titkát az orvos előtt elárulta, s a sziget fekvését pontosan kijelölte. Az orvos sokáig kereste a szigetet, de sehogy sem tudta megtalálni. Így jártak többent is, míg végre egészen megfélekedtek a ropant összegről. A dolog tiz évig abbanmaradt; a mult évben azonban Costa-Ricca tetszősb polgárai részvény-társulatot alakítottak s hajóra szálltak a kines kutatása végett, melyet nov. 4-kén végre meg is találtak. Értékét még nem tudják pontosan meghatározni, mivel mindet még föl sem ásták. Az összeg legnagyobb része spanyol ezüst-pénzekből áll.

* (*Boszuálló medvék.*) Egy norvégiai faluban történt a következő eset, mely a medve alattomoságáról és boszuálló természetéről tanuskodik. Egy falubeli lakos két medvebocot talált az erdőben, s azokat hazavitte magával. Ejjel a falu beliek nagy zajra ébredtek föl; lövések és ebugatások hallatszottak egyik szélső háztól. Fegyve-

rekkel és botokkal ellátva mentek a falubeliek oda, hol a következő jelenet tárult eljűk. Vagy 12—15 medve vette körül a házat, s a pitvar ajtaja előtt dühödten bögtek, talpaikkal csapkodva az ajtót, mely csak gyöngye fából készült. A házban lakó, ki a két medve-kölyköt a hátsó szobában zárta el, néhányszor kilőtt, egyet a medvék közül meg is ölt, s vagy kettőt megsebesített, de a bősziült vadak nem rettentek vissza. A falubeliek kutyákat uszítottak a vadakra, de a medvék ezeket sorba fojtogatták. Kettőt már lelőttek közülök, mire a többiek a tömeg közé rohantak. Ütlegek, lövések mitsém használtak, s a vadak két lakost teljesen szétmarcangoltak, többet pedig megsebesítettek. Ekkor valaki felgyújtott egy szénaboglyát, s erre a medvék elammogtak. Hat maradt közülök a esatáéren. Másik éjjel ismét vagy 8—10 medve jelent meg a ház körül, de mihelyt egyet eljettettek közülök, a többi azonnal eliramodott.

* (*Japáni szokás.*) Egy japáni utazó írja: Japán legnépesebb városaiban szokásban van, hogy temetések alkalmával kihirdetik az orvos nevét is, ki a beteget gyógykezelt. Ne higgye azonban senki, hogy ez jó szokás, mert ettől annyira félnek az orvosok, hogy nehéz betegekhez el sem mennek, és a szenvedő egészen betegsége martaléka lesz.

* (*Birman-ünnep.*) A „Rangoon Times“ leírja a birmanok egy különös ünnepét a „Nga Thooob Pirai“ vagy: a halszabadítás napját, mely minden évben egyszer fordul elő. A birmanok nagy érdemnek tartják, ha valamely állat életét megtartatják. Ápril hóban elmennek a vásárokra, s minden élő halat megvesznek és a vízbe bocsátják. A kecskéket, madarakat, szarvasmarhákat is megveszik és szintén szabadon bocsátják.

tanai profanalására s magának az egyháznak veszedélyzetésére irányulók; azon egyház megsemmisítésére, mely létezett, mielőtt Rómában mindenható pápák, s mielőtt a pápák „csalhatlanok“ lettek volna.

Nincs az összes világirodalomban oly botrányregény, nincs a crimínális eseteknek oly gyűjteménye, melyek fajtalanságai és hallatlan büntényei a pápákéival csak össze is hasonlíthatók lennének. Látni fog az olvasó e könyvekben pápákat, kik, hogy a pogány caesarok kegyében maradhassanak, hamis isteneknek áldoznak, míg Krisztus hívei czenként szenvednek vértantú halált; látni fogunk pápákat, kik eretnokség miatt egymást átfozzák ki az egyházból; pápákat, kik megölték a papok házasodhatását, de meghatározott taksáért ágyasokat engednek nekik; kik pápa-elődjük hulláját hýnáként ássák ki a földből, és sajátkezileg tépdelik; kik az apostoli palotát bordélyházzá alakítják; kik isten oltára lépesőjét bujálkodásuk ágyává változtatják; kik hitszegők és hittagadók; kik méreggel és orgyilokkal növelik a szent szék hatalmát; kiket felesletsgük s förtelmök miatt külön zsinatok üznek el; kik egymást vonatják kinpadra, egymás nyelvét tépetik, szemét surrják ki; számtalanszor két és több pápát fogunk látni egyszerre Péter trónján, emberek ezreit koncolva föl nagyravágásukért; látni fogunk gyermekeket, fejükön a tiarával, és ismét meg ismét rimák kezében látjuk az egyház kormányának gyeplőit, kik szeretőiket és fattyaikat emelik a szent székre. Látni a vérfertőztetés s szodomitaság oly irtózatait, mikre — hála szeméris nyelvünknek! — magyarul még csak szavunk sínes.

Az elvetemült gonoszság legszönyebb botrányainak tárháza ez a három kötet, mely undorral tölti el a közlőt s undort fog gerjeszteni az olvasóban. Lesznek bizonyára oly hypocriták, kik kárthatatni fognak az azokban foglalt bűnök elsorolásnért és tovább is szentekül imádatják, kik azon bűnöket elkövették. De épen ezek ellen szól e munka, s azoknak javára (papoknak úgy, mint világiaknak), kik előtt a történelem szörnyének undok tényeit a censura nemcsak hogy elhallgatta, de az egyházatyák, bíbornokok, szerzetfőnökök, számos kétségbevonatlan hiteli írók és eredeti pápai decretumokkal támogatott történelmet meghamisítva: a bűnt erény mezében árulták, s latrokat tüntetének föl a szentség és „csalhatatlanság“ színeben.

Meg vagyok róla győződve, hogy hazánk r. k. papságának legnagyobb része, mely az államban nem hierarchyai államot, hanem szabad államban szabad egyházat óhajt; mely miként az egyháznak hit szolgája, azonképen hazájának minden tekintetben polgára is szeretne lenni; mely nem az Űdvözítő tanain, hanem római intézményeken nyugvó rab-szolgai szerepét csak türi, és érzi azon ferde helyzetet, melybe a társadalommal szemben a „csalhatatlanságra“ törekvő önkény juttatá; azon magyar r. k. papság, mely — diesrájára legyen mondván! — soha sem engedé saját testületébe harapóznai azon Rómából eredő erkölcsi rothadást, azon embertelen, kereszténytelen érzelmeket,

melyek a világ minden vidékén annyi gyászt, annyi nyomort okoztak; s mely az egyház szervezetében szívesen fogadná a kor szelleme, a józan ész és közmorál-követelje javításokat, — mondom, meg vagyok róla győződve, miként azon r. k. papság nem fogja kedvetlenül fogadni a jelen három kötetet. A hypocriták anathémájával pedig nem törődöm.

Előfizetési feltételek. A „Pápák bűnei“ című munka három vastag kötetben jelenik meg; az első kötet ápril közepén, a másik kettő nem sokára ezután, mert ha szükséges, egyszerre több nyomdában fogják szedni s nyomni, csak hogy minél gyorsabban lehessenek az előfizetők kezei közt. E munka könyváruai uton nem lesz kapható. — Az előfizetők nevei nem lesznek kinyomatva, hogy papok is fizethessenek elő. — Előfizetési ára a három kötetnek: 3 frt, melyből azonban a három kötet megrendelésekor elég 1 frtot küldeni, s a hátralevő 2 frtot postai utánvétellel akkor, midőn a 2-dik és 3-dik kötet is megküldetik. A ki egyszerre akarja a három kötetet megkapni, szíveskedjék a teljes előfizetési díjat egyszerre beküldeni. — Előfizetési határidő ápril elseje, a mikorig kérjük az előfizetési összeget következő cím alatt beküldeni: „A pápák bűnei“ című munkára, Szokoló Viktornak, a „Hazánk s Külföld“ és a „Népi Posta“ szerkesztőjének. Pest, (dohány-utca 1-ső szám.) Gyűjtőknek minden hat előfizető után egy tiszteletpéldány jár.

* (A képzőművészeti társulat) idei közgyűlése márc. 26-ikán lesz, s új tisztségviselőket fognak választani; a választmány pedig három évi működéséről tesz jelentést.

* (Haldózás.) Kuk János, tasnádkortileti képviselő, a hó 5-én pár napi betegeskedés után elhunyt, 33 éves korában.

* (A polgári házasság közeledik.) A polgári házasság elve már ki van mondván a vallásszabadságról szóló törvényjavaslásban, melyet Eötvös miniszter a napokban mutatott be a Deák-körben.

* (A nemzeti színház operájához) Balázs Sándorné Bogrnár Vilnát 6000 forinttal szerződtek. E hó közepén Bulyovszkyné is vendégszerrepelni fog, s őt szintén szerződötteti szeretnék.

* (A nemzeti múzeumról) a közoktatási miniszterium költségvetése alkalmával Pulszky Ferenc igazgató több érdekes adatot mondott el. Beszédjéből tehát közérdekűnek találtunk egyet-mást közölni. A mult évben 62 ezer ember látogatta meg a múzeumot, jóllehet sajnálattal meg kell vallania, hogy a műveltebb közönség ennek aránylag igen csekély számát teszi. Másrésztől azonban igazgatói működése alatt számos hiányt fedezett fel Pulszky. Nemzeti múzeumunkban becses kincsek vannak lerakva, de azok rendezése és katalogizálása által élvezhetővé kell azokat tennünk a nagy közönség számára. Hivatatra léptekor azonnal hozzáfogott a meglevő kincsek fölvevééhez, mert azt sem tudtuk eddigelé, mivel birunk. 10 hónap óta foly a lajstromozás és még sínes befeljezve; a könyvtár-rendezés még másfél évig fog tartani. A könyvtár-látogatás ellen sem lehet panasza, mert havonként mintegy ezren látogatják meg,

de itt vannak hiányok, így a régi időből fennmaradt sok szűnnek. Ezen csak a tisztí személyzet szaporításával lehetne segíteni, mert ugy szeretné, hogy este is nyitva legyen a könyvtár. Telen zárva kell tartani a muzeumot, mert az ország nem ad pénzt fűtésre, pedig telen talán több látogatója és élvezője volna ottani kincseinknek. Szükséges volna a személyzetnek nagyobb fizetést adni, mert az örök tudósok, kik előléptetés reménye nélkül kizárólag a tudománynak élnek, ezeknek pedig csakugyan nyomoruságos fizetésük van. Alig vannak úgy díjazva, mint a koncipisták, pedig egy muzeumi örhöz több tudomány kívántatik, mint akár egy miniszteri tanácsoshoz. Vannak talán a képviselőházban 20—30-an, a kik képeseknek érzik magukat a miniszterségre, de alig lesznek hárman, kik képeseknek érzének magukat muzeumi örségre. Ezen örök fizetésének fölemelése volt tehát szónoknak első gondja. Előadta még, hogy a képtári másoló-terem nincsen kideszkázva, úgy hogy a festészek dideregnek a hidegtől: így van ez még két más szobában is. Az éremgyűjtemény nem volt osztályozva; 40—50,000 érem volt számkokba bekötve. Ezen osztályozásra költség kell. Be kellene szerezni több régiséget, mert azt csak nem engedhetjük, hogy kivigyék előlünk a külföldre; így az alföldön talált két ezüstlemez, egy szép árpád-kori csat, 30 arany sulyu; 120 érem Béla dúz idejéből stb. külföldre jutottak. A Nagy István-féle könyvtár egyike a legkittünöbnek a hungarikákra nézve. Mivel drága is volt, és mivel a könyvek $\frac{1}{4}$ része a muzeumnak már megvan, az egész könyvtárt nem lett volna érdemes megvenni. Lipésbé vitték s most beküldték a muzeumhoz a katalogust; ebből Toldy Ferenc kiirt vagy 2600 frt ára oly könyveket, melyeket nem engedhetünk Angliába vitetni. Ezeket meg kell szerezniük. — Az országgyűlés ezek folytán megtehető bőkezűséggel járt el a muzeum költségvetése iránt.

* (Becses ajándékot adott báró Simonyi Lajos a muzeumnak.) Ez boldogult édes atyjának, Józsefnek egy forradalomkori tárcája, mely a vitez ezredes oldalzsebében egy golyót fogott föl. E golyó fölig befuródva maig is ott van; van még egy pár igen érdekes régi jegyzete is az alezredesnek benne. A vén tárcza igen tekintélyesen tartja mellében azon golyót, melytől a derék ezredes életét menté meg.

* (Rubinsteintől.) E jeles zongoraművészről, kinek játékában csak pár nap előtt gyönyörködött a főváros közönsége, fiatal korában némely kritikus nem sokat tartott, s midőn a kritikusok szigoru ítélete dacára is emelkedett, épésen támadták meg többfelől, és csipős adomákat hoztak a művész felől forgalomba. Ez időben néhány kisebb zenedarabból álló fűzet jelent meg Rubinsteintől, s a zenedarabok előtt egy-egy női név volt. Egy bécsi lap e zenedarabokra következő satyrikus történetet beszélt el: „Honnan e női nevek?” — kérdezi a lap, azután a felelet ez: „Péterváron vagyunk, a cárnő kertí pavillonjában. A pavillonban az ifju

cárnő ül udvari női környezetével, s ha szabad mondaní, unatkozna. A kert pázsitján ifju férfít találnak, s rögtön a cárnő elé vezetik. Ah! ez Rubinstein ur! „Rubinstein ur, üljön zongorához, s mulatasson bennünket. Rögtönözzön!” „Themáert esengek. Adja ön a mi képünket, mindegyikünkét, a kik jelen vagyunk.” A virtuóz zongorához ül, ujjai végigfutnak a billentyűkőn, pompás zenedarab kerekül ki, melynek bevezetőkor mindenki fölkiált: „Ah ez a cárnő, a cárnő!” Az ifju virtuóz folytatja roppant földadatát, s oly tökéletesen, oly hiánytalanul és pontosan megfelel neki, hogy minden darabjában rá lehet ismerni egyre a jelenlevők közül. Sőt mi több, Rubinstein nemesak jellemét, hanem a nők arcát, hajszínét, termetét, töltetjét, születése napját és óráját, s mindezek fölött kedvence életét is lefesté zenéjével.” Evék előtt sokat nevettek ez élecn, hanem most már nincsen ennek semmi éle Rubinsteina nézve.

* (Földingás.) Zágrábban f. hó 1-jén 9 ó. 10 perckor este földrengést éreztek; több ingaóra megállt a földingás következtében.

* (Az arad-temesvári csat) földmunkálatainak nagy része be van fejezve, a hátra levő ötdödres is be fog fejeztetni 3 hó lefolyása alatt. Orcifalvától Temesvárig valamennyi állomás és örház tető alatt van; ugyszintén a hidak is készen vannak. A kavieshordó vonatok Szt.-Andrásig közlekednek, másfél mértföldnyi hosszú vonalon.

* (Iparsztatistika.) Kolozsvárt a mult esztendőben mintegy 900—1000 önálló iparos volt. 758 foglalkozott kézműiparral, kik közül 161 esizmadia és 58 cipész, tehát összesen 219 egyén foglalkozott lábbelikészítéssel, és így több, mint egy negyede az összes kézműiparosoknak.

* (A magyar 10 és 20 f:ankos aranyak veretését) már megkezdtek a gyula-fehérvári pénzverdében. Ezek értéke 4 és 8 frt lesz. Az előlapon 6 felsége képe látható, e körirattal: „Ferenc József I. K. (isten kegyelméből) Cs. és Magy. Horv. Szlav. és Dal. O. Ap. király; a hátsó lapon Magyarország címere áll, egyesületen a horv.-szlav. és dal. királyságok címereivel; a körirat „Magyar királyság,” a címertől balra áll: 4 vagy 8 frt, jobbra: 10 vagy 20 frank; a címer alatt az évszám.

* (Számos buvár) foglalkozik a vigoí spanyol tengerőblben azon 14 hajó napfényre hozásával, melyek még 1702-ben egy spanyol admirál parancsára, az angol flotta jelenlétében elsüllyeszettek. A spanyol „Imparcial” szerint, két ily hajó bordája már kiemeltetett. Nem is e rothadt faszekrényeket illeti a buvárok fáradsága, hanem azon 1500 millió reált, mely kincset akkor e hajók — állítólag — Amerikából magukkal hoztak volna. A netalán siker legnagyobb része azon társaságot illeti, mely a kines fölkeresésére vállalkozott, s a buvárokat fizeti is; 43 százalék azonban majd a kormányt illetendí. Ha a vállalat csakugyan sikerül, azon esetben a talált kines említett része a spanyol kormánynak nem kis előnyére váland.